

BYUDJET TASHKILOTLARIDA MOLİYAVIY NAZORATNI AMALGA OSHIRISHDA ICHKI AUDITNI TAKOMILLASHTIRISH

Mullabayev Abrorjon Axroridinovich

Bank-moliya akademiyasi magistranti

abror.mullabayev@gmail.com

ANNOTATSIYA

Mazkur tadqiqot ishimizda byudjet tashkilotlarida moliyaviy nazoratni amalga oshirishda ichki auditni takomillashtirish masalalarini, xususan Andijon viloyati maktab va maktabgacha ta'lim boshqarmasi misolida tadqiq etishga bag'ishlangan. Ishda byudjet tashkilotlarida ichki auditning nazariy-metodologik asoslari, huquqiy-me'yoriy bazasi va xalqaro tajribasi har tomonlama o'rganilgan. Tadqiqot natijalari byudjet tashkilotlarida moliyaviy nazorat samaradorligini oshirish, byudjet mablag'laridan maqsadli foydalanishni ta'minlash va ta'lim sifatini yaxshilash imkonini beradi.

Kalit soʻzlar: *ichki audit, moliyaviy nazorat, byudjet tashkilotlari, maktab va maktabgacha ta'lim boshqarmasi, moliyaviy hisobot, audit samaradorligi, nazorat mexanizmlari, ichki nazorat, risklarni baholash, byudjet mablag'lari, ta'lim muassasalari, xalqaro audit standartlari, audit metodologiyasi, raqamlashtirish, byudjet intizomi.*

ABSTRACT

This study is devoted to the study of issues of improving internal audit in the implementation of financial control in budgetary organizations, in particular on the example of the school and Preschool Education Department of the Andijan region. The work comprehensively explores the theoretical and methodological foundations of internal audit in budgetary organizations, the legal and regulatory framework and international experience. The results of the study make it possible to increase the effectiveness of financial control in budgetary organizations, ensure the targeted use of budgetary funds and improve the quality of Education.

Keywords: *internal audit, financial control, budgetary organizations, school and preschool administration, financial reporting, audit efficiency, control mechanisms, internal control, risk assessment, budgetary funds, educational institutions, international audit standards, audit methodology, digitization, budgetary discipline.*

KIRISH

O'zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan keng ko'lamli iqtisodiy islohotlar jarayonida davlat byudjeti mablag'laridan samarali foydalanish, moliyaviy

intizomni mustahkamlash va byudjet tashkilotlarida ichki audit tizimini takomillashtirish masalalari muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, ta'lim sohasida byudjet mablag'larining maqsadli va samarali sarflanishini ta'minlash, moliyaviy nazorat mexanizmlarini takomillashtirish orqali ta'lim sifatini oshirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Mamlakatimizda so'nggi yillarda ta'lim sohasiga ajratilayotgan byudjet mablag'lari hajmi sezilarli darajada oshib bormoqda. 2017-2024-yillar mobaynida ta'lim sohasiga yo'naltirilgan byudjet mablag'lari hajmi qariyb 4 barobarga ko'paydi. Bu o'z navbatida byudjet mablag'laridan foydalanish ustidan nazoratni yanada kuchaytirish, ichki audit tizimini zamon talablari asosida takomillashtirish zaruriyatini keltirib chiqarmoqda.

Ta'lim muassasalarida moliyaviy resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish, xarajatlar ustidan nazoratni kuchaytirish, moliyaviy hisobotlarning ishonchliligini ta'minlash va korrupsiyaga qarshi kurashish ichki audit tizimining asosiy vazifalari hisoblanadi. Biroq amaliyotda ichki audit tizimining samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi bir qator muammolar mavjud. Jumladan, ichki audit bo'yicha me'yoriy-huquqiy bazaning mukammal emasligi, ichki auditorlarning malakasi va kasbiy rivojlanish imkoniyatlarining cheklanganligi, audit jarayonlarini raqamlashtirish darajasining pastligi kabi muammolar shular jumlasidandir.

ADABIYOTLAR SHARHI

Byudjet tashkilotlarida moliyaviy nazoratni amalga oshirishda ichki auditning roli va ahamiyati so'nggi yillarda ko'plab olimlar va mutaxassislar tomonidan o'rganilgan. Bu borada turli nazariy qarashlar va amaliy yondashuvlar mavjud bo'lib, ularning tahlili Andijon viloyati maktab va maktabgacha ta'lim boshqarmasida ichki auditni takomillashtirish yo'llarini aniqlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Ichki audit tushunchasi va uning rivojlanish tarixi haqida so'z yuritganda, Karimov (2021) ichki auditni "tashkilot ichida moliyaviy va moliyaviy bo'lmagan faoliyatni baholash va yaxshilash maqsadida amalga oshiriladigan mustaqil, obyektiv kafolat beruvchi va maslahat beruvchi faoliyat" deb ta'riflaydi. Muallif ichki auditning nafaqat nazorat vazifasini, balki boshqaruvni takomillashtirish vazifasini ham ta'kidlab o'tadi.

Byudjet tashkilotlarida ichki auditning o'rni masalasida Ahmedova (2020) "Ta'lim tizimidagi byudjet tashkilotlarida ichki audit davlat mablag'laridan samarali foydalanishni ta'minlashning muhim vositasi hisoblanadi" degan fikrni ilgari suradi. Uning fikricha, ta'lim muassasalarida ichki audit tizimini takomillashtirish

mablag'lardan oqilona foydalanish imkonini beradi va natijada ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Xalqaro tajribalar tahlilini o'rganishga katta e'tibor qaratgan Rahimov (2022) xorijiy mamlakatlar tajribasidan foydalanib, O'zbekistonda byudjet tashkilotlarida ichki audit tizimini takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqqan. Uning tadqiqotlariga ko'ra, "Rivojlangan mamlakatlarda ichki audit nafaqat nazorat vositasi, balki tashkilotning rivojlanish strategiyasini shakllantirish va risklar boshqaruvida muhim rolni o'ynaydi". Muallif AQSh, Buyuk Britaniya va Yevropa Ittifoqi davlatlarida qo'llaniladigan ichki audit amaliyotlarini o'rganib, O'zbekiston sharoitida ularni moslashtirish bo'yicha takliflar beradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur maqola mamlakatimizda faoliyat olib borayotgan byudjet tashkilotlarida moliyaviy nazoratni amalga oshirishda ichki auditni takomillashtirishga qaratilgan jarayonlarini qiyosiy rivojlantirishga oid turli xil yondoshuvlar umumlashtirilgan holda o'rganildi.

Maqolani shakllantirish jarayonida kuzatish va tanlab olish, ilmiy-nazariy, empirik kuzatuv usullardan foydalanilgan. Tadqiqot natijalarining ishonchligi tadqiqotda qo'llanilgan xorijiy va milliy statistik rasmiy manbalardan foydalanilgani bilan izohlanadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ushbu tadqiqot ishimizda tahlil uchun Andijon viloyati maktab va maktabgacha ta'lim boshqarmasi ichki audit bo'limi ma'lumotlari, audit hisobotlari, tekshiruv natijalari, statistik hisobotlar va tadqiqot jarayonida to'plangan empirik ma'lumotlar asos qilib olindi[1].

2020-2024-yillar davomida Andijon viloyatida jami 367 ta ta'lim muassasasida (204 ta maktab va 163 ta maktabgacha ta'lim muassasasi) ichki audit tekshiruvlari o'tkazilgan. Yillar kesimida tekshiruvlar soni quyidagi o'zgarishlarni ko'rsatdi: 2020-yilda 58 ta, 2021-yilda 67 ta, 2022-yilda 79 ta, 2023-yilda 86 ta va 2024-yilning birinchi yarmida 77 ta ta'lim muassasasida tekshiruvlar o'tkazilgan. Bu ko'rsatkichlar ichki audit tekshiruvlarining yildan-yilga ortib borganini ko'rsatadi va bu holat O'zbekistonda ta'lim sohasida ichki auditga bo'lgan e'tiborning ortib borayotganini aks ettiradi.

Ichki audit tekshiruvlari rejali va rejadan tashqari tarzda o'tkazilib, rejali tekshiruvlar jami tekshiruvlarning 72% ini, rejadan tashqari tekshiruvlar esa 28% ini tashkil etgan. Rejadan tashqari tekshiruvlarning 45% i yuqori tashkilotlar va nazorat organlari topshirig'i bilan, 32% i ta'lim muassasalari rahbarlarining almashishi

munosabati bilan, 23% i esa fuqarolar murojaatlari va boshqa sabablar bilan o'tkazilgan[2].

Tekshiruvlar davomida aniqlangan moliyaviy qoidabuzarliklar va kamchiliklarni tahlil qilganda, 2020-2024-yillar davomida jami 8,327,415,000 so'm miqdorida moliyaviy qoidabuzarliklar aniqlangan. Bu ko'rsatkich yillar kesimida quyidagi dinamikasi ko'rsatadi: 2020-yilda 1,125,870,000 so'm, 2021-yilda 1,487,320,000 so'm, 2022-yilda 1,856,425,000 so'm, 2023-yilda 2,347,800,000 so'm va 2024-yilning birinchi yarmida 1,510,000,000 so'm. Ko'rinib turibdiki, aniqlangan moliyaviy qoidabuzarliklar miqdori ham yildan-yilga ortib borgan, bu holat bir tomondan tekshiruvlar sifatining oshganini ko'rsatsa, ikkinchi tomondan moliyaviy intizomning hamon yetarli darajada emasligini ko'rsatadi[3].

Aniqlangan qoidabuzarliklarning turlari bo'yicha tahlil quyidagi manzarani ko'rsatdi:

1. Ish haqi va unga tenglashtirilgan to'lovlar bo'yicha qoidabuzarliklar - 31%
2. Xaridlar va tenderlar bo'yicha qoidabuzarliklar - 27%
3. Asosiy vositalar va tovar-moddiy boyliklarni hisobga olish va saqlash bo'yicha qoidabuzarliklar - 18%
4. Byudjetdan tashqari mablag'lardan foydalanish bo'yicha qoidabuzarliklar - 14%
5. Boshqa turdagi qoidabuzarliklar - 10%

Ish haqi va unga tenglashtirilgan to'lovlar bo'yicha qoidabuzarliklar asosan quyidagi ko'rinishlarda namoyon bo'lgan: pedagog xodimlarning mehnat staji noto'g'ri hisoblanishi (23%), ustama haqlari asossiz tayinlanishi (35%), o'rindoshlik asosida ishlash tartibining buzilishi (19%), vaqtinchalik mehnatga layoqatsizlik varaqalari bo'yicha noto'g'ri hisob-kitoblar (15%) va boshqa holatlar (8%).

Xaridlar va tenderlar bo'yicha qoidabuzarliklar asosan quyidagi ko'rinishlarda aniqlangan: tender hujjatlarining to'liq rasmiylashtirilmasligi (29%), shartnomalar tuzishda qonunchilik talablariga rioya qilmaslik (25%), mahsulot va xizmatlarni qabul qilish-topshirish hujjatlarini noto'g'ri rasmiylashtirilishi (22%), xarid qilingan tovarlar sifatining shartnoma talablariga mos kelmasligi (18%) va boshqa holatlar (6%).

Asosiy vositalar va tovar-moddiy boyliklarni hisobga olish va saqlash bo'yicha qoidabuzarliklar asosan inventarizatsiya o'tkazish tartibining buzilishi (42%), asosiy vositalarni hisobdan chiqarish tartibining buzilishi (27%), tovar-moddiy boyliklarni saqlash tartibining buzilishi (21%) va boshqa holatlar (10%) ko'rinishida aniqlangan[4].

Byudjetdan tashqari mablag'lardan foydalanish bo'yicha qoidabuzarliklar asosan homiylik mablag'larini hisobga olish va sarflash tartibining buzilishi (48%), otalarning badallari hisobi va sarflanishi bo'yicha qoidabuzarliklar (37%) va boshqa holatlar (15%) ko'rinishida namoyon bo'lgan.

Shahar va qishloq joylardagi ta'lim muassasalarida aniqlangan qoidabuzarliklarni tahlil qilganda, shahar joylarida joylashgan ta'lim muassasalarida qoidabuzarliklar soni va miqdori biroz yuqoriroq ekanligini ko'rish mumkin. Aniqlangan jami qoidabuzarliklarning 59% i shahar joylardagi, 41% i esa qishloq joylardagi ta'lim muassasalariga to'g'ri kelgan[5].

Aniqlangan qoidabuzarliklar va kamchiliklarning sabablari bo'yicha tahlil quyidagi asosiy omillarni ko'rsatdi:

1. Moliyaviy xodimlarning malakasi yetarli emasligi - 35%
2. Ichki nazorat tizimining zaif ekanligi - 28%
3. Me'yoriy-huquqiy hujjatlarning to'liq o'rganilmaganligi - 18%
4. Rahbar xodimlarning moliyaviy masalalarga yetarlicha e'tibor bermasligi - 12%
5. Boshqa sabablar - 7%

Ichki audit tekshiruvlari natijasida aniqlangan qoidabuzarliklar va kamchiliklarni bartaraf etish bo'yicha quyidagi choralar ko'rilgan: jami 7,125,230,000 so'm miqdoridagi mablag' undirilib, byudjetga va tegishli hisob raqamlariga qaytarilgan (bu aniqlangan jami qoidabuzarliklarning 85.6% ini tashkil etadi); 142 nafar xodimga nisbatan intizomiy choralar qo'llanilgan, shundan 28 nafari egallab turgan lavozimidan ozod etilgan; 15 ta holat bo'yicha materiallar huquqni muhofaza qilish organlariga yuborilgan[6].

Ta'lim muassasalarida ichki audit tekshiruvlaridan keyin moliyaviy intizomning o'zgarishini tahlil qilish uchun 50 ta ta'lim muassasasida (25 ta maktab va 25 ta maktabgacha ta'lim muassasasi) takroriy tekshiruvlar o'tkazilgan. Takroriy tekshiruvlar natijalari quyidagi ijobiy tendensiyalarni ko'rsatdi: tekshirilgan muassasalarning 72% ida moliyaviy intizom sezilarli darajada yaxshilangan, 23% ida biroz yaxshilangan, 5% ida esa jiddiy o'zgarishlar kuzatilmagan[7].

2020-2024-yillar davomida o'tkazilgan ichki audit tekshiruvlari jarayonida aniqlangan tizimli muammolar quyidagilardan iborat:

1. Ichki nazorat tizimining zaif ekanligi. Ta'lim muassasalarining aksariyatida ichki nazorat tizimi samarali ishlamaydi, ayniqsa moliyaviy operatsiyalarni nazorat qilish mexanizmlari yetarli darajada shakllantirilmagan. Misol uchun, tekshirilgan muassasalarning 67% ida moliyaviy operatsiyalarni dastlabki va joriy nazorat qilish mexanizmlari yo'lga qo'yilmagan.

2. Moliyaviy xodimlarning malakasi yetarli emasligi. Tekshiruvlar davomida moliyaviy xodimlarning kasbiy bilim va ko'nikmalari yetarli darajada emasligi, ayniqsa yangi me'yoriy-huquqiy hujjatlar va moliyaviy hisobot standartlari bo'yicha bilimlarining pastligi aniqlangan. Ta'lim muassasalari moliyaviy xodimlarining 58% i so'nggi ikki yil ichida malaka oshirish kurslarida ishtirok etmagan.

3. Me'yoriy-huquqiy hujjatlarning to'liq o'rganilmaganligi. Ta'lim muassasalari rahbarlari va moliyaviy xodimlari moliyaviy masalalarni tartibga soluvchi me'yoriy-huquqiy hujjatlarni yetarlicha o'rganmaganlar, bu esa qoidabuzarliklarga olib kelgan. Tekshirilgan muassasalarning 71% ida me'yoriy-huquqiy hujjatlarning yangi talablari to'liq joriy etilmagan.

4. Moliyaviy hisobotlarning sifati pastligi. Tekshirilgan ta'lim muassasalarining 53% ida moliyaviy hisobotlar sifati pastligi, hisobotlarda xatoliklar va noaniqliklar mavjudligi aniqlangan. Bu holat moliyaviy ma'lumotlarning ishonchliligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

5. Byudjetdan tashqari mablag'larni hisobga olish va ulardan foydalanish tartibining buzilishi. Ta'lim muassasalarining 64% ida byudjetdan tashqari mablag'larni (homiylilik mablag'lari, ota-onalar badallari va boshqalar) hisobga olish va ulardan foydalanish tartibiga to'liq rioya qilinmasligi aniqlangan[8].

Ichki audit tekshiruvlarining samaradorligini baholash uchun quyidagi ko'rsatkichlar tahlil qilindi: tekshiruvlarning rejaga muvofiqligi, tekshiruvlar natijasida aniqlangan qoidabuzarliklar soni va miqdori, berilgan tavsiyalarning bajarilish darajasi, takroriy tekshiruvlarda aniqlangan natijalar. Ushbu ko'rsatkichlar asosida ichki audit tekshiruvlari samaradorligining integral indeksi hisoblandi va u 2020-yildagi 0.65 dan 2024-yilning birinchi yarmida 0.78 ga ko'tarilgani aniqlandi. Bu ko'rsatkich ichki audit tekshiruvlari samaradorligining yildan-yilga ortib borayotganini ko'rsatadi.

Ichki audit bo'limi xodimlarining malakasi va kasbiy tayyorgarligi tahlil qilinganda, bo'limning 15 nafar xodimidan 9 nafari oliy iqtisodiy ma'lumotga, 4 nafari o'rta maxsus iqtisodiy ma'lumotga, 2 nafari esa boshqa sohalarda oliy ma'lumotga ega ekanligi aniqlandi. Bo'lim xodimlarining o'rtacha ish staji 7.5 yilni tashkil etadi, ammo ichki audit sohasidagi ish staji o'rtacha 3.2 yilni tashkil etadi. Bu ko'rsatkichlar bo'lim xodimlarining malakasi va tajribasi yetarli darajada ekanligini ko'rsatadi, ammo ichki audit sohasidagi maxsus bilim va ko'nikmalarni oshirish zarurati ham mavjud.

Ichki audit tekshiruvlarini o'tkazish metodologiyasini tahlil qilganda, tekshiruvlar asosan an'anaviy usullar yordamida o'tkazilayotgani, zamonaviy audit

texnologiyalari va dasturiy ta'minotdan foydalanish darajasi past ekanligi aniqlandi. Tekshiruvlarning 82% i asosan hujjatlarni qo'lda tekshirish usuli bilan o'tkazilgan, risklarni baholash va tahlil qilish usullari esa faqat 18% hollarda qo'llanilgan.

Ichki audit bo'limi va tashqi nazorat organlari o'rtasidagi hamkorlik darajasi ham tahlil qilindi. Tahlil natijalari bo'yicha, ichki audit bo'limi va tashqi nazorat organlari o'rtasida ma'lum darajada hamkorlik mavjud bo'lsa-da, bu hamkorlik ko'proq formal xarakterga ega ekanligi, audit rejalarini muvofiqlashtirish va audit natijalaridan birgalikda foydalanish amaliyoti yetarlicha rivojlanmaganligi aniqlandi[9].

Ta'lim muassasalari rahbarlari va xodimlarining ichki auditga munosabatini o'rganish uchun o'tkazilgan so'rovnoma natijalari quyidagi manzarani ko'rsatdi: respondentlarning 42% i ichki auditni asosan nazorat va tekshiruv vositasi sifatida qabul qiladi, 31% i ichki auditni moliyaviy intizomni mustahkamlash vositasi deb hisoblaydi, 18% i ichki auditni tashkilot faoliyatini takomillashtirish vositasi sifatida ko'radi, 9% i esa ichki auditni ortiqcha byurokratik tartib deb hisoblaydi. Bu ko'rsatkichlar ta'lim muassasalari xodimlarining ichki auditga nisbatan munosabatini o'zgartirish va uning ijobiy rolini tushuntirish zaruratini ko'rsatadi.

Ushbu tahlil natijalari Andijon viloyati maktab va maktabgacha ta'lim boshqarmasida ichki auditni takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqishda muhim asos bo'lib xizmat qiladi.

1-jadval.

Andijon viloyati maktab va maktabgacha ta'lim muassasalarida 2020-2024-yillarda o'tkazilgan ichki audit tekshiruvlari to'g'risida ma'lumot[10]

Yil	Jami tekshiruvlar soni	Maktablar	Maktabgacha ta'lim muassasalari	Rejali tekshiruvlar	Rejadan tashqari tekshiruvlar	Aniqlangan qoidabuzarliklar summasi (ming so'm)
2020	58	32	26	45	13	1,125,870
2021	67	38	29	49	18	1,487,320
2022	79	43	36	56	23	1,856,425
2023	86	48	38	60	26	2,347,800
2024*	77	43	34	54	23	1,510,000
Jami	367	204	163	264	103	8,327,415

1-jadval yuqoridagi jadvaldan ko'rinib turibdiki, 2020-2024-yillar davomida ichki audit tekshiruvlari soni muntazam ravishda o'sib borgan. 2020-yildan 2023-yilgacha tekshiruvlar soni 58 tadan 86 taga yoki 48,3% ga oshgan. Tekshiruvlar tarkibida maktablar ulushi maktabgacha ta'lim muassasalariga nisbatan yuqoriroq bo'lib, umumiy tekshiruvlarning 55,6% ini tashkil etgan. Rejali tekshiruvlar barcha tekshiruvlarning asosiy qismini (72%) tashkil etgan bo'lsa-da, rejadan tashqari

tekshiruvlar soni ham yildan-yilga oshib borgan. Aniqlangan qoidabuzarliklar summasi ham sezilarli darajada o'sish tendensiyasini ko'rsatgan - 2020-yilda 1,125,870 ming so'mdan 2023-yilda 2,347,800 ming so'mgacha yoki 108,5% ga oshgan. Bu ko'rsatkichlar bir tomondan ichki audit tizimining samaradorligi oshib borayotganini ko'rsatsa, ikkinchi tomondan moliyaviy intizomni yanada kuchaytirish zaruratini ko'rsatadi.

Ichki audit tekshiruvlari rejali va rejadan tashqari tarzda o'tkazilib, rejali tekshiruvlar jami tekshiruvlarning 72% ini, rejadan tashqari tekshiruvlar esa 28% ini tashkil etgan. Rejadan tashqari tekshiruvlarning 45% i yuqori tashkilotlar va nazorat organlari topshirig'i bilan, 32% i ta'lim muassasalari rahbarlarining almashishi munosabati bilan, 23% i esa fuqarolar murojaatlari va boshqa sabablar bilan o'tkazilgan[11].

Tekshiruvlarning davomiyligi o'rtacha 7-10 kunni tashkil etgan, ammo ba'zi hollarda, ayniqsa yirik ta'lim muassasalarida bu ko'rsatkich 15 kungacha cho'zilgan. Ichki audit tekshiruvlarini o'tkazishda 12-15 nafar auditor ishtirok etgan bo'lib, ularning 7 nafari doimiy asosda ichki audit bo'limida ishlaydi, qolgan xodimlar esa boshqa bo'limlardan jalb qilingan.

Tekshiruvlar davomida aniqlangan moliyaviy qoidabuzarliklar va kamchiliklarni tahlil qilganda, 2020-2024-yillar davomida jami 8,327,415,000 so'm miqdorida moliyaviy qoidabuzarliklar aniqlangan. Bu ko'rsatkich yillar kesimida quyidagi dinamikani ko'rsatadi: 2020-yilda 1,125,870,000 so'm, 2021-yilda 1,487,320,000 so'm, 2022-yilda 1,856,425,000 so'm, 2023-yilda 2,347,800,000 so'm va 2024-yilning birinchi yarmida 1,510,000,000 so'm. Ko'rinib turibdiki, aniqlangan moliyaviy qoidabuzarliklar miqdori ham yildan-yilga ortib borgan, bu holat bir tomondan tekshiruvlar sifatining oshganini ko'rsatsa, ikkinchi tomondan moliyaviy intizomning hamon yetarli darajada emasligini ko'rsatadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, tadqiqot ishida ishlab chiqilgan ilmiy-nazariy xulosalar Andijon viloyati maktab va maktabgacha ta'lim boshqarmasida ichki audit tizimini takomillashtirish, uning samaradorligini oshirish va moliyaviy nazoratni kuchaytirish imkonini beradi. Shuningdek, ushbu maqolamizda ko'rsatilgan ishining natijalari boshqa viloyatlar ta'lim boshqarmalarida ham muvaffaqiyatli qo'llanilishi mumkin, bu esa tadqiqot natijalarining amaliy ahamiyatini yanada oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Abdurahmonov, M. (2020). O'zbekistonda byudjet tashkilotlarida ichki auditni xalqaro standartlarga muvofiqlashtirish. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, 5(2), 45-57.

2. Abdullayev, A. (2019). Maktab va maktabgacha ta'lim muassasalarida moliyaviy nazoratning o'ziga xos xususiyatlari. *Moliya*, 3, 78-89.
3. Ahmedova, G. (2020). Ta'lim tizimidagi byudjet tashkilotlarida ichki auditning roli. *Iqtisod va moliya*, 2(134), 23-36.
4. Aliyev, B. (2023). Ichki auditning amaliy jihatlari: tashkilot rahbariyatining roli. *Buxgalteriya hisoboti va audit*, 4, 15-27.
5. Brown, L. (2021). Staff qualifications in internal audit within educational institutions. *International Journal of Auditing*, 25(3), 412-428.
6. Hakimov, J. (2021). Byudjet tashkilotlarida ichki auditni amalga oshiruvchi mutaxassislariga qo'yiladigan talablar. *Moliya va bank ishi*, 2, 67-79.
7. Ivanova, N. (2020). Правовые основы внутреннего аудита в бюджетных организациях. *Финансовое право*, 8, 112-126.
8. Johnson, M. (2019). Risk-based internal audit in educational institutions. *Journal of Educational Finance*, 45(2), 189-205.
9. Ungboyevich, M. O. K. (2024). APPLICATION OF DIGITAL PLATFORMS IN THE STATISTICAL SYSTEM BASED ON INTERNATIONAL EXPERIENCE. *European Journal of Economics, Finance and Business Development*, 2(7), 16-23.
10. Mustafakulov, O. K. (2024). STATISTIKA TIZIMIDA RAQAMLI PLATFORMALARNI AMALIY TADBIQ ETISH METODOLOGIYASI. *Raqamli iqtisodiyot va axborot texnologiyalari*, 4(1), 45-54.
11. Mustafakulov, O. (2024). STATISTIKA TIZIMDA RAQAMLI PLATFORMALARNING QO 'LLANISHI: XALQARO TAJRIBALAR. *Raqamli iqtisodiyot (Цифровая экономика)*, (7), 184-195.